

PEDAGOGY

ПІДХОДИ ДО ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНОГО ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ ГОВОРІННІ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

аспірант *Мар'яна Буряк*,

Україна, Тернопіль, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; ORCID ID 0000-0003-2692-7325

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31012019/6303

ARTICLE INFO

Received: 01 November 2018

Accepted: 20 January 2019

Published: 31 January 2019

KEYWORDS

competence in professionally oriented speaking,
information and communication competence,
prospective English language teachers,
communication and activity approach,
socio-cognitive approach,
integrated approach

ABSTRACT

In the article the approaches to an interrelated building of the competence in professionally oriented speaking and information and communication competence of prospective English language teachers with application of the research methods (analysis of relevant research, systematization and generalization) has been grounded. The approaches which ensure efficiency of an interrelated building in prospective English language teachers a professionally oriented competence in speaking and information and communication competence have been outlined: communication and activity, socio-cognitive and integrated ones. The adoption of the listed approaches in this process envisages simultaneous mastering by students of the components of aforementioned competences in the simulated situations of professionally oriented communication of English language teachers with regard for individual peculiarities of the subjects of learning process and cognitive processes, with application of active and interactive teaching methods, modern information and communication technologies.

Citation: Мар'яна Буряк (2019) Approaches to an Interrelated Building of the Competence in Professionally Oriented Speaking and Information and Communication Competence of Prospective English Language Teachers. *World Science*. 1(41), Vol.2. doi: 10.31435/rsglobal_ws/31012019/6303

Copyright: © 2019 **Мар'яна Буряк**. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Ефективність професійної діяльності викладача англійської мови сьогодні безпосередньо залежить від здатності цього фахівця використовувати у навчальному процесі інформаційно-комунікаційні технології.

Актуальність проблеми взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності підсилюється спрямуванням вектора розвитку української освіти на євроінтеграцію, а використання потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій і розвиток цифрової компетентності були визначені одними з основних завдань Цифрового плану дій для Європи [15], розробленого і затвердженого з метою реалізації Стратегії «Європа 2020».

Методологічне підґрунтя формування у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно орієнтованому говорінні досліджували О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька, І. Задорожна, С. Ніколаєва, Л. Сажко, В. Черниш та ін. Підходам до формування

інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови присвячено наукові розвідки таких науковців, як В. Биков, О. Овчарук, Н. Морзе, А. Кочарян та ін.

Мета статті – обґрунтувати підходи до взаємопов’язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови.

Методи дослідження: аналіз наукових джерел з метою обґрунтування підходів до взаємопов’язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови, систематизація з метою виявлення і логічного висвітлення особливостей процесу взаємопов’язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови, узагальнення з метою формулювання висновків.

Результати дослідження. Нормативно-правову основу взаємопов’язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови становлять: Закон України “Про Національну програму інформатизації” (зі змінами та доповненнями), розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15 травня 2013 р.

Задля обґрунтування методологічного підґрунтя взаємопов’язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови, необхідно проаналізувати сутність і структуру цих компетентностей.

Науковці в галузі методики навчання іноземних мов [8; 14] вважають компетентність в професійно орієнтованому говорінні провідною компетентністю викладача англійської мови. На основі досліджень С.Ніколаєвої, О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецької [8], В. Черниш [14], Л. Сажко [10], можемо визначити професійно орієнтовану компетентність в говорінні майбутніх викладачів англійської мови як їх здатність адекватно до ситуації спілкування здійснювати відбір вербальних і невербальних засобів комунікації під час реалізації професійних завдань, й, з урахуванням професійних мотивів, якостей і вмінь, успішно організовувати власну усномовлену англійську діяльність.

З урахуванням результатів досліджень Н. Морзе, А. Кочарян [7] та С. Іванової [4], трактуємо інформаційно-комунікаційну компетентність майбутніх викладачів англійської мови як здатність цих фахівців незалежно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі професійної діяльності та особистісно-професійного розвитку.

Структуру професійно орієнтованої компетентності в говорінні майбутніх викладачів англійської мови складають декларативні та процедурні знання, мовленнєві навички, мовленнєві вміння та методичні вміння [8, с. 298-370; 14]. В свою чергу, структуру інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови формують технічна грамотність, цифрова грамотність, інформаційні знання, інформаційні навички, базові, комплексні та першазивні інформаційно-комунікаційні навички [16; 7].

Комунікативно-діяльнісний підхід є саме тим підходом, який забезпечує процес формування у майбутніх викладачів іноземних мов компетентностей у продуктивних видах мовленнєвої діяльності, зокрема – у говорінні.

Теоретичними засадами комунікативного підходу виступають: засади комунікативної лінгвістики, лінгвістики тексту, теорії мовленнєвої діяльності. Діяльнісний підхід ґрунтується на ідеях В. фон Гумбольта про мову як мовленнєву активність [2]. Діяльністю спілкування називає мовлення С. Рубінштейн [9, с. 382]. Таким чином, комунікативно-діяльнісний підхід до навчання іноземних мов носить виразно прикладний характер, оскільки передбачає оволодіння лінгвістичним матеріалом «у дії», тобто засвоєння лексичної і граматичної системи мови з огляду на їх мовленнєву значущість [13].

Цей підхід має глибоку психолінгвістичну обумовленість, адже ґрунтується на взаємозв’язку мови і мовленнєвої діяльності, психології породження та розуміння висловлювань і виступає метою, способом і засобом навчання іноземної мови [6]. Н. Зимня трактує мову як засіб, а мовлення – як спосіб реалізації мовленнєвої діяльності, тобто мовлення є способом формування і формулювання думок засобами системи мови у процесі мовленнєвої діяльності [5, с. 26 – 29]. Таким чином, комунікативно-діяльнісний підхід розглядає мову як систему, а мовлення – як діяльність, спрямовану на досягнення комунікативного наміру, актуалізацію можливостей, які мова надає її носіям, досягнення комунікативної мети [6].

Формування у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно-орієнтованому говорінні через призму комунікативно-діяльнісного підходу передбачає навчання професійно-орієнтованому англійськомовному говорінню у процесі комунікативної діяльності в типових комунікативних ситуаціях професійно орієнтованого усного мовлення викладачів англійської мови.

Оскільки використання інформаційно-комунікаційних технологій вимагає активізації когнітивного апарату студентів, а завдання, які вони виконують, носять характер соціально-орієнтованих, актуальним у контексті взаємопов'язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови, вважаємо соціо-когнітивний підхід.

Відповідно до положень соціо-когнітивного підходу, у процесі взаємопов'язаного розвитку у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності у соціальному середовищі студенти здобувають багаж знань, формують відповідні навички й уміння, що є складовими згаданих компетентностей, конструюють власну систему знань, навичок і умінь на основі особистісного досвіду, формують певні моделі комунікативної поведінки. [11].

При застосуванні соціокогнітивного підходу до взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності варто враховувати індивідуальні та групові характеристики студентів, зокрема їх вік, стать, рівень культури, освіченості, особливості мислення, пам'яті, зацікавленості, уваги, засвоєння матеріалу та його використання в усному мовленні. Когнітивний аспект соціокогнітивного підходу до взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності зумовлює формування ситуативної комунікативної мотивації студентів, забезпечуючи активну участь студентів у навчальних комунікативних ситуаціях із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, концентрацію їхньої уваги, активізацію пам'яті, успішне виконання вправ і навчальних завдань [11]. Як у процесі аудиторної роботи, так і у процесі самостійної роботи рекомендовано відтворювати ситуації усного професійно орієнтованого спілкування, типові для професійної діяльності викладачів англійської мови, із застосуванням інтерактивних методів навчання, наприклад, рольових ігор чи симуляцій. У зв'язку з цим необхідно враховувати професійні обов'язки, функції та ролі викладачів англійської мови, акцентувати увагу на розвитку у них таких якостей, як: запам'ятовування інформації, уважність, вміння виділяти у висловлюванні головне, відповідальність, ввічливість, навички ставити цілі, планувати діяльність, розподіляти функції та інші навички, які забезпечують студентам успішність як під час навчання, так і у майбутній професійній діяльності [11]. В залежності від індивідуальних особливостей студентів рекомендовано диференціювати вправи і завдання за складністю для поступового розвитку у студентів мовленнєвих навичок та умінь, а також технічної грамотності. З метою підвищення ефективності процесу навчання необхідно використовувати сучасні засоби навчання, у т. ч. технічні, зокрема: комп'ютери, планшети, програмне забезпечення, електронні підручники і посібники, відеоматеріали, соціальні мережі, сучасні навчальні платформи, можливості Інтернету. Використання перелічених засобів навчання дозволить посилити мотивацію студентів до навчання і самонавчання [12], а відтак сприятиме ефективності процесу взаємопов'язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності у майбутніх викладачів англійської мови.

Таким чином, характерними особливостями взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності на засадах соціокогнітивного підходу є: взаємовплив суб'єктів навчального процесу, опосередкованість навчання, усвідомлення власного прогресу, саморегулювання; моделювання [12].

Методологічною основою для взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності, а саме – встановлення зв'язків між цілями навчання, методами навчання та використанням у цьому процесі інформаційно-комунікаційних технологій слугує, також, інтегрований підхід.

Ефективним засобом взаємопов'язаного формування відповідних знань, навичок і умінь, що є складовими компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх викладачів англійської мови є реалізація міжпредметних зв'язків, які сприяють глибшому сприйманню та осмисленню навчального матеріалу [3, с. 49]. Саме

іноземна мова відкрита для реалізації численних міжпредметних зв'язків, для використання інформації з різних джерел, інших сфер та галузей знань [1, с. 97].

Здійснення взаємопов'язаного формування компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності на засадах інтегрованого підходу вимагає від викладача здатності управляти діяльністю як окремих студентів, так і групи студентів [1, с. 97]. При цьому викладач повинен максимально використовувати ресурси активних та інтерактивних методів навчання (рольових ігор, симуляцій, проектів, презентацій та ін.) і активно застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

Висновки. На основі здійсненого аналізу можемо зробити наступні висновки. Взаємопов'язане формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно-орієнтованої компетентності в говорінні й інформаційно-комунікаційної компетентності на засадах комунікативно-діяльнісного, соціо-когнітивного та інтегрованого підходів передбачає одночасне опанування студентами складовими цих компетентностей, а саме: декларативними та процедурними знаннями, мовленнєвими навичками, мовленнєвими вміннями та методичними вміннями у процесі опанування технічною грамотністю, цифровою грамотністю, інформаційними знаннями, інформаційними навичками, базовими, комплексними та первазивними інформаційно-комунікаційними навичками у штучно створених типових ситуаціях професійно орієнтованого усного спілкування викладачів англійської мови з урахуванням індивідуальних особливостей суб'єктів навчального процесу, когнітивних процесів, із застосуванням можливостей активних та інтерактивних методів навчання, сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні змісту взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови компетентності в професійно орієнтованому говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Ю. Г. Використання міжпредметних зв'язків при викладанні німецької мови у вищих навчальних закладах: літературознавчий аспект. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2011. № 9 (220), Ч. II. С. 96-102.
2. Бабій І. Комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення рідної мови у професійно-технічних навчальних закладах [Електронний ресурс]. – <http://lib.iitta.gov.ua/6510/1/%D0%9A%D0%94.doc.pdf>
3. Дорофєєва Є. А. Реалізація інтегрованого підходу на уроках української мови в 10-11 класах // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях студентської молоді «Родзинка – 2008»: Х Всеукр. студ. наук. конф., 24-26 квіт. 2008 р. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. С. 49-51. Серія філологічні науки. ЧНУ ім. Б.Хмельницького.
4. Іванова С. М. Модель розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності наукових працівників у галузі педагогічних наук // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. 2013. № 3(69). С.171–179.
5. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке: 2-е изд. М.: Просвещение, 1985. 160 с.
6. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М.: Политиздат, 1977. 304 с.
7. Морзе Н.В., Кочарян А.Б. Інформаційно-комунікаційна компетентність науково-педагогічних працівників університету: історичний розвиток формування понятійного апарату // Збірник наукових праць: Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2015. № 24. С. 20-31.
8. Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
9. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.: Издательство «Питер», 1999. 720 с.
10. Сажко Л. А. Шляхи формування іншомовної компетентності в говорінні студентів мовних спеціальностей // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. 2011. № 161. С. 116-119.
11. Семеряк І.З. Соціокогнітивний підхід до формування стратегій іншомовного професійного орієнтованого спілкування майбутніх програмістів з використанням інтернету: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 (германські мови) Тернопіль: Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, 2016. 19 с.
12. Стрижньова М. Ю. Використання соціокогнітивних методів при викладанні іноземної мови професійного спрямування у ВНЗ [Електронний ресурс]. – <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14022/1/3.pdf>
13. Пентилюк М. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови // Українська мова і література в школі. 1999. № 3. С. 9.
14. Черниш В. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно-орієнтованої англомовної компетенції в говорінні: автореф. дис. ... докт.пед. наук: 13.00.02 (германські мови). Київ: Київський національний лінгвістичний університет, 2015. – 46 с.
15. Digital Agenda for Europe (DAE) [Електронний ресурс]. – <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-agenda-europe>.
16. ICT Competency Standards for Teachers. Implementation Guidelines. Version 1.0 UNESCO (2008) [Електронний ресурс]. – <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources>